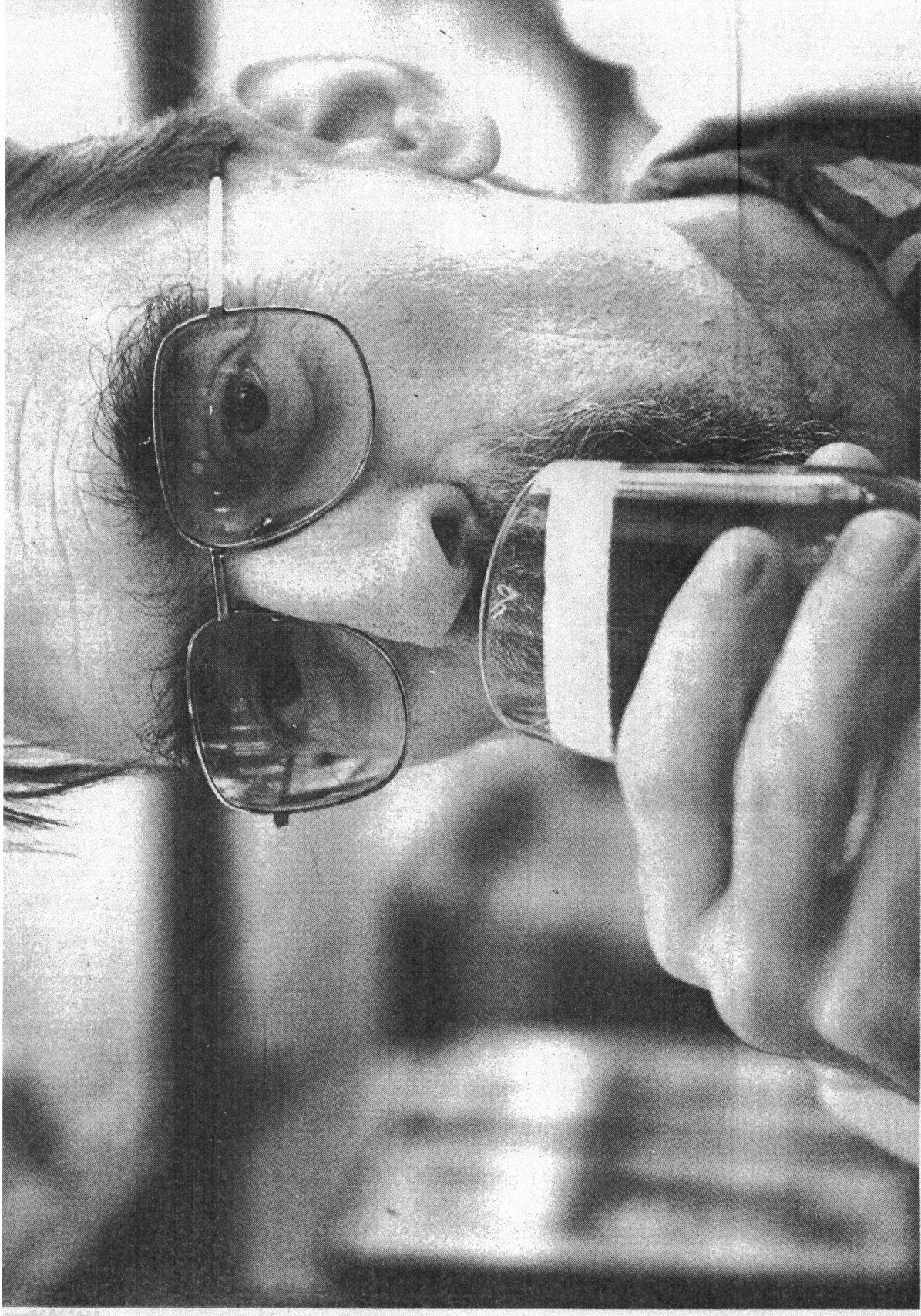

EKSTRA BLADET, 16. oktober 1993

Dan Turèll var grundlæggende en elsker. (Foto: Jørgen Sperling).

DAN VAR EN ELSKER

Hvor er det trist, man ikke skal se ham slentre gennem byen mere, skriver Ekstra Bladets journalist Ingeborg Brügger i dette personlige billede af manden og forfatteren Dan Turèll - livets elsker

JEG TROR, det var i 1974, jeg mødte Dan første gang. Ekstra Bladets Vindue var dengang kun tre beskedne spalter under logoet 'Synspunkt'. Det sad jeg og redigerede på en fjerdesal i Stuseværtshus og med åben dør til tidens lovende talenter: En Jacob Ludvigsen, en Carsten Nagel, en Vita Andersen, en Jønnick Storm - og en dag altså en høj mand med glatbarberet hoved, særlig intense sorte øjne og sortlakerede negle.

Dan Turèll havde på det tidspunkt gjort sig bemærket med en samling såkaldte dåsedigte. Men det, han havde på hjerte, var at skrive kronikken to dage i træk - om en tegneserietegner,

der hed Carl Barks. Den søgte, den sande fortolker af Anders And og Andebys univers, hvis værk blev skammelig besmudset af talentløse efterfølgere.

DAN TRAK to sirligt skrevne, perfektionistisk velformulerede manuskripter frem - og selv om det var længe, før nogen havde gjort tegneserier til en videnskab og en modetrend, sagde jeg ja og trykte dem.

Det blev indledningen til et årelangt samarbejde med denne fine, sky mand, der paradoksalt nok som den første i Danmark gjorde sin ydre fremtoning til et show og en del af sin profession. Han gemte sig selv og sin komplicerede personlighed

bag Onkel Danny-figuren, de sorte negle og den ironiske, messende talestrøm, som han optrådte med i talkshows.

Men det var også en anden Dan, som han glimtvis afsørgede i Synspunkt, siden i Vinduet og de seneste år i Politikens 'I byen'-spalter med sine små, fint polerede perler af iagttagelser fra det underdanske miljø.

Dan Turèll var, som jeg oplevede ham, grundlæggende en elsker. Der var meget, der vakte hans foragt, og det forstod han at spidde med sin i sandhed sylespidse pen. Men dem, han holdt af - Raymond Chandler og jazzens store musikere, Andy Warhol og Gustav Winkler, Elvis Pres-

ley og Steen Eiler Rasmussen, beskrev han med uforholdende beundring i en lang række kronikker.

DET, HAN ELSKEDE, vidste han alt om, simpelt hen. Og han formidlede sin ekspertviden med en bunden varme, der aldrig fik lov at slå over i den slatne sentimentalitet, han afskyede.

Han bearbejdede sproget med puritansk kræsenhed, som den mærkelige kombination af en troende buddhist og en glødende tilbeder af den hårdkogte amerikanske kriminalroman, han var.

Dan bar ikke hjertet uden på frakken. Han havde en vis kølig distance, som man aldrig brød igennem.

hjemmevant og hentede inspirationerne til sin anonyme detektiv i den lange række af kriminalromaner.

Engang fulgte jeg ham gennem Vesterbro by nigh, og jeg følte mig så tryk sammen med en mørk engel. Alle kendte Dan, hilste ham med varme - pigerne på gadehjørnet og de rødøjede bartendere på de skumleste værtshuse. De var lidt stolte af ham. Han var deres miljøes solidariske besyngere, selv om de færreste nok nogen sinde havde læst en af hans bøger.

DAN KÆMPEDE i årevis som så mange andre danske forfattere en håbløs kamp med skattevæsenet. Strømmen af journalistik og serier af kriminalromaner blev af nogle opfattet som nødvendigt 'brødarbejde' for familiefaderen Dan Turèll. Men jeg ved, at sådan så han ikke selv på det.

Han blev ikke formærket, når folk spurgte, om han ikke snart igen skulle skrive en 'rigtig' bog, som digtene eller de berømte Vangedebilleder. Men det interesserede ham ikke, hvad andre forventede. Han skrev kriminalromaner, fordi han

Men han havde sin rod i et godt arbejder-hjem i det Vangede, han skildrede så fremragende i sine 'Vangede-billeder', og slap aldrig sine rødder og familien der, selv om han levede med i ungdomsoprøret, rejste ud i den store verden og siden udfoldede sig i rollen som barsk elegantier og storby-intellektuel.

HAN VAR storbyens elsker, men en eksklusiv elsker, der også havde blik for den tilbedte genstands mørkere sider.

Han boede med sit livs store kærlighed, skuespilleren Chili Turèll og sin datter Lotus i en stor lejlighed lige op til det mørke Vesterbro, hvor han færdedes så

DEN DER IKKE ER KAN IKKE RAMMES

Digteren Dan Turèll er død 47 år gammel

DER ER FORFATTERE og kunstnere, der er mere berømte end deres værker. De har et 'image'. Det kan godt være noget selviscenesat og indstuderet, lige som i reklamebranchen. Men det kan også være en ærlighed: Når man nu er 'anderledes', er 'underlig', hvorfor så ikke lige så godt være det, hvorfor skamme sig over det?

— Og i begge tilfælde kan det desuden være en beskyttelse, en 'hård skal' der skal dække over et 'blødt indre'.

Alle tre dele gjaldt for Dan Turèll.

NÅR MAN kendte ham bare en smule, kendte man også det bløde indre. Man vidste, hvor øm og kærlig han var og hvor opmærksom. Og så smilede man bare af Dracula-mystifikationerne og de sortlakerede negle og den rablende showmands-talestrøm.

Og så var han modig. For der skal mod til at turde være så anderledes, som man er. Og vi er allesammen anderledes.

Men selvfølgelig var det også show og gejll og gøgl og her-kommer-jeg-hu-hej, og så tilmed ofte tilsat en lidt vrængende, selvironisk gestus.

MEN EN FORFATTER er alligevel først og fremmest sine bøger. Og dem var der mange af fra Dan Turèll. Han sprøjtede dem ud, langt over hundrede bøger og hefter, lige fra den første spinkle og påvirkede digtsamling i 1966 (som han hurtigt strøg af forfatterskabet, red.) og igennem den ene tykke og tynde samling efter den anden af vildt eksperimenterende tekster, anarkistiske og psykedeliske og indimellem blidt og tyst zenbuddhistiske — alt det som var en del af tressernes avantgardkunst.

Og så pludselig i 1975 blev han folkeejede. Bogen Vangede Billeder var nok næsten skrevet i protest. Bogmærket oversvømmedes af klynkende sociale bekendelser, og nu skulle han fandsme vise, at det ku' han også. Og det ku' han! Hans barn-dom i Vangede blev allemandseje, og det har nu nok chokeret ham selv. I al fald var det — trods mange mellemiggende bøger — først med den lange serie kriminalromaner fra det grå København han igen blev læsernes yndling.

Nu er han slet ikke. Nu er han helt usårlig. Og bliver alligevel hos os. Med al sin sårbarhed, skriver forfatterkollegaen Poul Borum om Dan Turèll, der døde i går.

Men hele tiden, fra de første 'modernistiske' digte til den sidste roman var der den særlige Turèllske blanding af vildt anarki og næsten selvudslettende, alvorligt og europæisk oplevet zen-buddhisme.

I en efterskrift til en af de store tekstsamlinger, Sidste Trance... (en titel på syv linjer, red.) fra 1972, formulerede han måske aller tydeligst sit 'projekt': — Så længe jeg ikke er ude efter noget, så længe min skrift ingen specifik begrænsning underlægges gennem et 'mål', så længe er jeg (og den og du og din) usårlig. DEN DER IKKE ER KAN IKKE RAMMES.

Den der ikke er, kan ikke rammes... Det er tomheden bag masken, men det er også den gode tomhed, som paradoksalt tillige er fyldthed, fyldthed af verden, så der slet ikke er plads til alt det jeg-pjat.

NU ER HAN slet ikke. Nu er han helt usårlig. Og bliver alligevel hos os. Med al sin sårbarhed.

AF POUL BORUM

ville nå frem til at mestre den bestemte, stramme form, han beundrede fra sine amerikanske forbilleder. Og han var stolt af sine krimier, når det lykkedes.

Dan Turèll var også en sand ven. Jeg hørte ikke til hans nærmeste, men det var ham, der ringede, da jeg engang havde brug for støtte i en job-mæssig krise. Han ville vise mig et frokoststed, kun få kendte — restauranten på Københavns Bad. Der fik vi en fed frokost, en stiltfærdig snak. Sympati uden at vade i tingene.

DETTE ER et personligt billede af en mand og forfatter. Andre har billeder, som sikkert er helt anderledes og langt bedre dækkende end dette beskedne forsøg på at genkalde nogle glimt af et menneske, jeg respekterede højt for hans professionelle og kunstneriske evner, men som jeg simpelt hen først og fremmest holdt af som en meget fin fyr, et dejligt menneske.

Hvor er det trist, man ikke skal se ham slentre gennem byen mere.

AF INGEBOG BRÜGGER